

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี ของประชาชนในพื้นที่ตำบลบัวหุ่ง อำเภอราษฎร์เชล จังหวัดศรีสะเกษ

ยุวธิดา ศรีนนท์¹, ส.บ., สุรเดช สำราญจิตต์², ปร.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ความรอบรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคดังกล่าวของประชาชนในพื้นที่ตำบลบัวหุ่ง อำเภอราษฎร์เชล จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคพยาธิใบไม้ตับ จำนวน 186 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Sampling) ได้แก่ การสุ่มแบบสั้นส่วนตามจำนวน ประชากรกลุ่มเสี่ยงในแต่ละหมู่บ้าน และการสุ่มอย่างง่ายจากรายชื่อประชากรที่ผ่านการคัดกรอง ใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.93 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หากว่าความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 60 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ จบประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($M = 3.94$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือทักษะการจัดการตนเองเพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ($M = 4.31$) สำหรับพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ($M = 4.05$) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี พบรความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = 0.643^{**}$, $p < 0.001$) ผลการวิจัยสะท้อนถึง ความสำคัญของการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในชุมชน เพื่อยกระดับพฤติกรรมป้องกันโรคอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนาแนวทางการให้ความรู้และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบท ของชุมชนในพื้นที่เสี่ยง

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, พฤติกรรมการป้องกันโรค, พยาธิใบไม้ตับ, มะเร็งท่อน้ำดี

¹ นักวิชาการสาขาวิชานสุขปฏิบัติการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบัวหุ่ง จังหวัดศรีสะเกษ Email: yuwatidasri2329@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ คณบดีสาขาวิชานสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง E-mail: suradejsam@yahoo.com

The Relationship Between Health Literacy and Preventive Behaviors Against Liver Fluke Disease and Cholangiocarcinoma Among Residents in Bua Hung Subdistrict, Rasi Salai District, Sisaket Province

Yuwatida Srinon, B.P.H.¹. Suradej Samranjit, Ph.D.²

Abstract

This descriptive cross-sectional study aimed to examine personal factors, health literacy, and preventive behaviors related to liver fluke infection and cholangiocarcinoma, as well as to explore the relationship between health literacy and these preventive behaviors among residents of Bua Hung Subdistrict, Rasi Salai District, Sisaket Province. The sample consisted of 186 individuals aged 15 years and above, identified as being at risk of liver fluke infection. Participants were selected using a two-stage random sampling method: proportional allocation according to the number of at-risk individuals in each village, followed by simple random sampling from the list of screened individuals. Data were collected using a researcher-developed questionnaire with a reliability coefficient (Cronbach's Alpha) of 0.93. Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics (Pearson's correlation coefficient) were used for data analysis, with a significance level of 0.05.

The results revealed that most participants were female, aged 60 years and older, had completed primary education, worked in agriculture, and had an average monthly income of less than 3,000 Baht. Overall health literacy was at a high level ($M = 3.94$), with the highest score in self-management skills for disease prevention ($M = 4.31$). Preventive behaviors were also at a high level ($M = 4.05$). A statistically significant strong positive correlation was found between health literacy and preventive behaviors ($r = 0.643^{**}$, $p < 0.001$). The findings highlight the importance of enhancing health literacy in the community to improve preventive behaviors sustainably. Relevant agencies should utilize the findings to develop appropriate educational strategies and health promotion activities tailored to the local context of high-risk communities.

Keywords: Health literacy, Preventive behavior, Liver fluke disease, Cholangiocarcinoma

¹ Public Health Technical Officer, Professional level, Bua Hung Health Promoting Hospital, Sisaket Province,
Email: yuwatidasri2329@gmail.com

² Associate Professor, Faculty of Public Health; Ramkhamhaeng University, E-mail: suradejsam@yahoo.com